

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 2024 оны үйл ажиллагааны
төлөвлөгөөний дагуу хийсэн аудитын тайлан

ХЭНТИЙ АЙМГИЙН 2023 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

Аймгийн төсвийн зарлагын гүйцэтгэл 86.7 хувь байна.

АУДИТЫН КОД: ХЭА-2024/01/НА-СТА-ТЕЗ

Чингис хот 2024 он
Цахим хуудас: www.open.audit.mn

Дарга, тэргүүлэх аудитор: Ж.Ганбаатар
Утас: 70562112

Аудитын менежер: Д.Оюунтуяа
Утас: 99775390

Аудитор: Ц.Хатанболд
Утас: 91925552

Аудитор: Х.Еркегүл

Аудитор: Б.Хуланхатан

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг

khentii@audit.gov.mn хаягаар авна уу.

Ерөнхий зүйл

Аудитын нэр: “Хэнтий аймгийн 2023 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл”

Аудитын код: ХЭА-2024/01/НА-СТА-ТЕЗ

Аудитын хийх үндэслэл:

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, Монгол Улсын Ерөнхий Аудиторын 2023 оны А/162 дугаар тушаалаар батлагдсан Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө, аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

Аудитын зорилт:

Хэнтий аймгийн 2023 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмж гарган, аймгийн ИТХ болон Засаг даргад хүргүүлэхэд аудитын зорилт чиглэгдэв.

Дээрх зорилтын хүрээнд дараах чиглэлийн дагуу аудитыг гүйцэтгэв. Үүнд:

1. Орон нутгийн төсвийн орлогыг үндэслэлтэй төлөвлөсөн эсэх
2. Орон нутгийн төсвийн орлогыг бүрэн төвлөрүүлсэн эсэх
3. Орон нутгийн төсвийн зарлагыг үндэслэлтэй төлөвлөж, зориулалтын дагуу зарцуулж тайлагнасан эсэх
4. Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажилласан эсэх
5. Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтын 2023 оны хэрэгжилт үр дүнтэй байсан эсэх
6. Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийг биелүүлж ажилласан эсэх

Хамарсан хүрээ:

Аудитад аймгийн ТЕЗ-ийн 2023 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тэнцэл, аймаг, сумдын ИТХ-ын тогтоол, Татварын орлогын гүйцэтгэлийн мэдээ болон бусад холбогдох баримт материалыг хамруулав.

Аудитын арга зүй:

Аудитыг гүйцэтгэхэд Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, санхүүгийн болон гүйцэтгэлийн аудитын журмыг баримтлан холбогдох албан тушаалтантай ярилцлага хийх, судалгаа тодруулга авах, баримт материалд тулгуурлан баталгаажуулалт, дүн шинжилгээ хийх зэрэг аргыг ашиглахаас гадна аудитын судалгаа, хөтөлбөр, горимын дагуу нотлох зүйл цуглуулж, аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулав.

Аудитад ашигласан шалгуур үзүүлэлтүүд:

Аудитад дараах хууль, эрхийн актуудыг шалгуур үзүүлэлт болгон ашиглав.

- ✓ Монгол Улсын 2023 оны төсвийн тухай хууль, түүнд оруулсан нэмэлт өөрчлөлт
- ✓ Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хууль
- ✓ Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль
- ✓ Төсвийн тухай хууль
- ✓ Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль
- ✓ Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль
- ✓ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах

- ✓ тухай хууль
- ✓ “Алсын хараа” 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого
- ✓ Хэнтий аймгийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл
- ✓ Хэнтий аймгийн 2023 оны жилийн хөгжлийн төлөвлөгөө
- ✓ Хэнтий аймгийн Засаг даргын 2021-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр
- ✓ Аймаг болон сумдын төсвийг баталсан ИТХ-ын тогтоолууд
- ✓ Холбогдох бусад хууль тогтоомж, эрхийн актууд
- ✓ Бусад дүрэм журам, тушаал, шийдвэр

Үндсэн мэдээлэл

Монгол Улсын Их хурлаас 2022 онд “Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль”-ийг шинэчлэн баталж, дагаж мөрдсөн ба түүнтэй холбоотой журам зааврыг Засгийн газраас баталсан байна. Төсвийн төсөлд төсвийн байгууллага, түүний албан тушаалтны зарим үйл ажиллагаа, хангамжийг хязгаарласантай холбогдуулан төсвийн урсгал зардлын саналд хуулиар хориглосон зардал, арга хэмжээг тусгахгүй байх заавар чиглэл өгөгдсөн байна.

Монгол улсын 2023 оны Төсвийн тухай хуулиар Хэнтий аймагт улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгийг 21,272.6 сая төгрөг, орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийг 10,112.4 сая төгрөгөөр тус тус баталсан байна.

Хэнтий аймгийн 2023 оны төсвийг батлахдаа улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгийг 21,272.6 сая төгрөг, орон нутгийн хөгжлийн санд олгох орлогын шилжүүлгийг 10,112.4 сая төгрөг, татварын орлогыг 23,337.5 сая төгрөг, татварын бус орлогыг 2,912.4 сая төгрөг, хөрөнгийн орлогыг 250.0 сая төгрөг, төсөвт байгууллагын өөрийн орлогыг 402.4 сая төгрөг, бусад тусламжийг 11,951.0 сая төгрөгөөр нийт 70,238.4 сая төгрөгөөр тооцож орон нутгийн төсвийн 165, төсөл сан 61 байгууллагуудыг санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн байна.

Тайлант онд төсөвт 2 удаа тодотгол хийж орлого, зардлыг 81,754.6 төгрөгөөр баталж анх батлагдсанаас 11,516.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн байна. Үүнээс гүйцэтгэлээр 70,976.8 сая төгрөгийг зарцуулж 10,777.8 сая төгрөгийн хэмнэлт үүссэн байна.

БҮЛЭГ1. ХУУЛЬД ЗААСАН ҮНДЭСЛЭЛ БҮРДЭЭГҮЙ БАЙХАД ТӨСӨВТ ТОДОТГОЛ ХИЙСЭН БАЙНА.

1.1 Төсвийн төсөл боловсруулах удирдамж, чиглэлийг бүрэн хэрэгжүүлээгүй байна.

Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулахдаа Сангийн сайдын 2012 оны 244 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам”-ыг баримталсан боловч журмын 4.2.3-т заалтыг хэрэгжүүлээгүй буюу Засгийн газрын 2019 оны 445 дугаар тогтоол “Орон нутгийн төсвийн суурь зарлага тооцох аргачлал”-ыг бүрэн ашиглаагүй, аймгийн Засаг дарга Төсвийн тухай хуулийн 8.3.1-д жилийн төсвийн хязгаарын саналыг санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлээгүй байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч 2023 оны төсвийн төсөл боловсруулахдаа Сангийн яамнаас ирүүлсэн төсвийн төсөл бэлтгэх удирдамжийн 2.2.3, 2.2.4, 2.2.6 дахь чиглэлийг хэрэгжүүлээгүй тул дараагийн төсвийн төсөл боловсруулахдаа анхаарч ажиллах, Сангийн яамнаас ирүүлсэн удирдамж чиглэлийг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллах шаардлагатай байна.

1.2 Төсвийн орлогыг үндэслэлгүй төлөвлөсөн байна.

Аймгийн 2023 оны орон нутгийн төсвийн суурь орлогыг 17,165.5 сая төгрөг байхаар тооцон төлөвлөж Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4.3-д заасны дагуу Сангийн яаманд хүргүүлснийг 2,472.5 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн нийт 19,368.0 сая төгрөгөөр хянасан байна.

Өмнөх оны нийт орлогын гүйцэтгэл 32,323.7 сая төгрөг байхад 2023 оны төсвийн саналыг 17,165.5 сая төгрөгөөр боловсруулсан нь орлогыг өмнөх оны гүйцэтгэл, бодит тооцоо судалгаанд үндэслэн нэмэгдүүлэх боломжийг бүрэн дайчилж төлөвлөөгүйтэй холбоотой байна.

Хэнтий аймгийн 2023 оны суурь зарлагын саналыг 76,251.0 сая төгрөгөөр боловсруулж Сангийн яаманд хүргүүлснийг 46 хувиар бууруулж 40,910.6 сая төгрөгөөр хянасан байна.

Хөрөнгийн зардалд 9,191.2 сая төгрөгийн их засвар, 9,923.0 сая төгрөгийн ОНХС-ийн зардал, нийт 19,114.2 сая төгрөг төлөвлөж төсвийн төсөлд хүргүүлсэн боловч Сангийн яам их засварыг 1,777.6 сая төгрөгөөр хянасан байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2.1-д заасантай нийцэхгүй байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлыг 16.4 сая төгрөгөөр дутуу төлөвлөсөн нь Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1-д заасныг зөрчсөн байна.

1.3 Орон нутгийн төсөвт тодотгол хийх үндэслэл бүрдээгүй байхад 3,052.1 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн байна.

Тайлант хугацаанд орон нутгийн төсөвт 1 удаа өөрчлөлт, 1 удаа тодотгол хийсэн байна.Үүнд:

- ✓ Аймгийн ИТХ-ын арван наймдугаар хуралдааны 02 дугаар тогтоол “Аймгийн 2023 оны төсөвт өөрчлөлт оруулах тухай”-оор орон нутгийн төсвийн урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих эх үүсвэрийг 3,052.1 сая төгрөгөөр
- ✓ Аймгийн ИТХ-ын хорьдугаар хуралдааны 07 дугаар тогтоол “Аймгийн 2023 оны төсвийн тодотгол батлах тухай”-оор Төсвийн тухай хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.2.1 -т заасныг үндэслэн 2023 оны төсөвт тодотгол хийж төсвийг 8,464.1 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлэн баталсан байна.

Эхний тодотголоор нийт зарлагыг 3,052.1 сая төгрөгийн нэмэгдүүлэн баталсан нь Төсвийн тухай хуулийн 34.2 дахь заалттай нийцээгүй байна.

БҮЛЭГ2. ТӨСВИЙН ОРЛОГЫГ БҮРЭН ТӨВЛӨРҮҮЛЭЭГҮЙ БАЙНА.

2.1 ААНОАТ-ыг үндэслэлгүй 4,000.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж баталснаас аймгийн төсвийн орлого тасарсан байна.

Хэнтий аймгийн орон нутгийн төсвийн эх үүсвэрийг 81,754.5 сая төгрөгөөр баталж, гүйцэтгэлээр 70,155.1 сая төгрөгийг бүрдүүлсэн байна.

Төсвийн санхүүжилтийн эх үүсвэр

Хүснэгт №5

/сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	Тайлант оны төлөвлөгөө	Тайлант оны гүйцэтгэл	Зөрүү	Биелэлт хувь
Улсын төсвөөс орон нутгийн төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэг	11,865.4	25,201.7	25,201.7	-	100.0
Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг	7,856.3	12,451.2	12,166.2	(285.0)	97.7
Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	32,740.2	37,766.6	31,211.1	(6,555.5)	82.6
Үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	1,323.6	1,845.1	1,576.1	(269.0)	85.4
Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих		4,490.0		(4,490.0)	-
Нийт	53,785.5	81,754.6	70,155.1	(11,599.5)	85.8

Төсвийг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн 46.8 хувийг орон нутгийн төсвийн орлого, 35.9 хувийг улсын төсвөөс орон нутгийн төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэг, 17.3 хувийг орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг тус тус эзэлж байна.

Орон нутгийн төсвийн орлогын төлөвлөгөөг 2,217.0 сая төгрөг буюу 107.8 хувиар давуулан биелүүлсэн байна.

Орон нутгийн орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл

Хүснэгт №6 Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	/сая төгрөгөөр/	
			Зөрүү	Хувь
Татварын орлого	24,443.4	26,820.2	2,376.8	109.7
Татварын бус орлого	3,868.2	3,657.1	(211.1)	94.5
Хөрөнгийн орлого	250.0	301.3	51.3	120.5
Нийт	28,561.6	30,778.6	2,217.0	107.8

Орон нутгийн төсвийн орлогын 87.1 хувь нь татварын орлогоос, 11.9 хувь нь татварын бус орлогоос, 1 хувь нь хөрөнгийн орлогоос бүрдсэн байна

Аймгийн татварын орлогын талаар:

Аймгийн төсөвт цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын татвар 198.6 сая төгрөг, үл хөдлөх хөрөнгийн татвар 61.6 сая төгрөг, газрын төлбөрийн 31.7 сая төгрөг, нийт 291.9 сая төгрөгийн орлогыг төвлөрүүлсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.8.14, 23.8.16, 23.8.17 заалтуудтай нийцэхгүй байна.

Аймгийн төсөвт төвлөрөх орлогыг 8,629.4 сая төгрөгөөр баталж, гүйцэтгэлээр 5,548.8 сая төгрөг буюу 64.3 хувийн биелэлттэй байна. Энэ нь Сангийн яамнаас хянаж ирүүлсэн ААНОАТ-ыг аймгийн ИТХ-аар 4,000.0 сая төгрөгөөр үндэслэлгүй нэмэгдүүлж баталсантай холбоотой байна.

Сумдын татварын орлогын талаар:

Сумдын төсвийн орлогыг 19,932.2 сая төгрөгөөр баталж, гүйцэтгэлээр 25,229.8 сая төгрөгийн орлого төвлөрч 5,297.6 сая төгрөг буюу 26.6 хувиар давж биелсэн байна. Татварын орлогын биелэлтийг авч үзвэл дараах шалтгаантай байна.

- ✓ Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлого 3,846.9 сая төгрөг буюу 32.2 хувиар давсан нь Төрийн албан хаагчдын албан тушаалын цалингийн доод хэмжээг Засгийн газраас шинэчлэн тогтоосонтой холбоотой байна.
- ✓ Ойн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 826.9 сая төгрөг буюу 258.6 хувиар давж биелсэн нь Батширээт сумын төвлөрүүлсэн самрын орлого нэмэгдсэнтэй холбоотой байна.
- ✓ Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 694.0 сая төгрөг буюу 121.2 хувиар давж биелсэн нь тусгай зориулалтын ангийн гүйцэтгэлтэй холбоотой байна.
- ✓ Малын тоо толгойн албан татварын орлого 260.6 сая төгрөг буюу 17.2 хувиар тасарсан нь 2023 онд зуд болж мал хорогдсон холбоотой байна.

Сумдын татварын орлогын биелэлтийг сумдаар авч үзвэл 5 сумын орлогын төлөвлөгөө тасарсан байна. Үүнд:

- ✓ Галшар сумын татварын орлогын гүйцэтгэл 90.7 хувь буюу 33.0 сая төгрөг,
- ✓ Жаргалтхаан сумын татварын орлогын гүйцэтгэл 87.9 хувь буюу 78.9 сая төгрөг,
- ✓ Өмнөдэлгэр сумын татварын орлогын гүйцэтгэл 98.6 хувь буюу 10.0 сая төгрөг
- ✓ Биндэр сумын татварын орлогын гүйцэтгэл 98.8 хувь буюу 7.0 сая төгрөг,
- ✓ Баян-Адарга сумын татварын орлогын гүйцэтгэл 99.6 хувь буюу 1.4 сая төгрөг.

Дээрх сумдын орлогын төлөвлөгөө 9.3 хувиас 12.1 хувиар тасарсан Галшар, Жаргалтхаан сумдад цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогыг хуваарилахдаа тооцоо судалгаанд үндэслээгүй байна. Сумд ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг тооцоо судалгаагүй нэмэгдүүлж баталсан нь орлого тасрах нөхцөлийг бий болгожээ.

Төсвийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.8-д өөрчлөлт орсноор Хэнтий аймгийн хувьд Хэрлэн, Бор-өндөр сумд аймгийн төсөвт орлого төвлөрүүлдэг болсон. Аймгийн ИТХ-аар сумаас аймагт төвлөрүүлэх орлогыг анх батлагдсан дүнгээс 398.5 сая төгрөгөөр бууруулан тодотгон баталсан байна.

Аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлого

Хүснэгт №8		/сая төгрөгөөр/		
Сумдын нэр	Анх баталсан 2022.12.05 №06	Тодотгол-1 2023.03.09 №02	Тодотгол-2 2023.07.03 №07	Зөрүү
Бор-Өндөр	608.6	608.6	303.9	(304.7)
Хэрлэн	2,893.0	2,893.0	2,799.2	(93.8)
Нийт	3,501.6	3,501.6	3,103.1	(398.5)

Дээрх сумдын орлогын төлөвлөгөөний биелэлт 128.1-130 хувиар буюу нийт 3,222.1 сая төгрөгөөр давж биелсэн байхад тодотголоор бууруулсан нь үндэслэлгүй, мөн татварын орлогын талаар тооцоо судалгаагүй нь харагдаж байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг Сангийн яамнаас 2,411.1 мянган төгрөгөөр хянасан байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого

Хүснэгт №9		/сая төгрөгөөр/				
№	Орлогын төрөл	Сангийн яамны хянасан	Анх баталсан	Тодотгол-1	Тодотгол-2	Зөрүү
1	Газар	860.1	973.5	973.5	973.5	113.4
2	Ой	311.0	319.7	319.7	319.7	8.7
3	Ан	320.0	572.5	572.5	572.5	252.5
4	Ус	920.0	923.0	923.0	923.0	3.0
	Дүн	2,411.1	2,788.7	2,788.7	2,788.7	377.6

Сумдын ИТХ-аар Сангийн яамны хянасан орлогыг нийт 377.6 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж баталсан байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын биелэлтийг нэр төрлөөр авч үзвэл газрын төлбөр 110.3 хувь, Ойн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 358.6 хувь, ангийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 221.3 хувь, усны нөөц ашигласны төлбөрийн орлого 114.7 хувь байна.

Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын биелэлтийг агнах барих амьтны тоо хэмжээний хувьд авч үзвэл ахуйн зориулалтын ангийн гүйцэтгэл 56.4 хувь, тусгай зориулалтаар агнах ангийн гүйцэтгэл 86.3 хувь байна. Төлөвлөсөн орлогыг ангийн төрөл хэмжээний хувьд биелүүлээгүй нь төлөвлөгдөөгүй тусгай зориулалтын ан болох шонхрын орлогыг сумын төсөвт төвлөрүүлсэнтэй холбоотой байна.

Иймд зөвхөн шонхрын орлогоос хамраалтай байдлаар ангийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын биелэлтийг хангаж байгаа нь орлого тасрах эрсдэл үүсгэж байна.

2.2 Сангуудын орлого 762.8 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

2.2.1 Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлгийг 285.0 сая төгрөгөөр дутуу санхүүжүүлсэн байна.

Хэнтий аймгийн хэмжээнд сангуудын орлогыг 17,244.0 сая төгрөгөөр төлөвлөж гүйцэтгэлээр 16,481.2 сая төгрөг төвлөрүүлж биелэлт 95.6 хувь буюу 762.8 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

Сангуудын орлогын төлөвлөлт, гүйцэтгэл

Хүснэгт №10

/сая төгрөгөөр/

д/д	Сумдын нэр	Орлого			
		Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Биелэлт	Зөрүү
А	1	2	3	4=3/2	5=3-2
1	Орон нутгийн хөгжлийн сан	15,771.50	15,272.10	96.8	-499.40
2	Хоршоо хөгжүүлэх сан	1,451.63	1,170.04	80.6	-281.59
3	Байгаль хамгаалах сан	20.9	39.1	187.1	18.20
	Дүн	17,244.03	16,481.24	95.6	-762.79

Дээрх хүснэгтээс харахад Байгаль хамгаалах сангийн төлөвлөгөө 187.1 хувиар давж биелсэн бол Орон нутгийн хөгжлийн сан 3.2 хувь, Хоршоо хөгжүүлэх сан 19.4 хувиар тус тус дутуу биелсэн байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрт Төсвийн тухай хуулийн 60.2.9 заалтын дагуу нэмэгдсэн эх үүсвэр байхгүй байна.

Төсвийн тухай хуульд 2022 оны 11 дүгээр сард өөрчлөлт орж 60.11 заалтыг хүчингүй болгож 2023 оноос эхлэн ОНХС-ын хөрөнгөөр орон нутгийн суурь зардлыг санхүүжүүлэхгүй байхаар зохицуулалт хийгдсэн байна. Төрийн өмчит байгууллагад олгох татаас /усны татаас/ болох 11.5 сая төгрөгийг орон нутгийн хөгжлийн сангийн төлөвлөгөөнд баталж, аймгийн Засаг дарга данснаас санхүүжүүлсэн алдаа илэрснийг аудитын явцад залруулав.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл 96.8 хувь буюу 499.5 сая төгрөгөөр тасарсан нь малын тоо толгойн албан татварын төвлөрүүлэлтээс шалтгаалсан 214.5 сая төгрөг, орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас олгох шилжүүлэг 285.0 сая төгрөг дутуу санхүүжүүлсэнтэй холбоотой байна.

2.2.2 Хоршоо хөгжүүлэх сангийн орлогыг үндэслэлгүй төлөвлөж байна.

Хоршоо хөгжүүлэх сангийн орлогыг 1,451.6 сая төгрөгөөр төлөвлөж, гүйцэтгэлээр 1,170.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлж 281.6 сая төгрөг буюу 19.4 хувиар тасарсан байна.

Баянмөнх, Цэнхэрмандал, Жаргалтхаан, Өмнөдэлгэр, Дадал, Батноров сумд, Хэрлэнбаян улаан, Бэрх тосгод хоршоо хөгжүүлэх сангийн орлогын төлөвлөгөөг бүрэн биелүүлсэн бол Дархан, Дэлгэрхаан, Батширээт, Бор-Өндөр сумдын биелэлт 50-иас доош хувь буюу хангалтгүй байна. Төсвийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.1 заалттай нийцэхгүй байна.

Тайлант оны зээлийн авлагын эхний үлдэгдэл 5,416.6 сая төгрөгийн 26.8 хувийг эргэн төлүүлэхээр төлөвлөж биелэлт 80.6 хувь байна. Тайлант оны эхний үлдэгдэлд 5-аас дээш

жилийн насжилттай авлага 2,887.0 сая төгрөг байсан бол эцсийн үлдэгдэл 4,151.0 сая төгрөг болж чанаргүй хугацаа хэтэрсэн авлагын үлдэгдэл нэмэгдсэн байна.

Иймд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2021 оны А/361 тушаал “Хоршоо хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-ын 9.3, 10.4 заалтуудыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Сангийн орлогын төлөвлөлтийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2021 оны А/361 тушаал “Хоршоо хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-ын 7.1-д заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан байхаар тооцож төлөвлөн төсвийн төсөлд тусгаж, батлагдсан төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж ажиллах шаардлагатай байна.

2.3 Төсөвт байгууллагын өөрийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлт 103.1 хувь байна.

Төсөвт байгууллагын өөрийн орлогыг 393.9 сая төгрөгөөр баталж гүйцэтгэлээр 406.1 сая төгрөг төвлөрүүлж биелэлт 103.1 хувь байна.

Өөрийн орлогын төлөвлөгөөг 31 байгууллагад нийт 393.9 сая төгрөгөөр төлөвлөсөн боловч Аймгийн ЗДТГ, Баян-Адарга, Биндэр, Баянмөнх, Батноров, Баянхутаг, Батширээт, Бор-Өндөр, Дэлгэрхаан, Жаргалтхаан, Цэнхэрмандал, Өмнөдэлгэр сумдын ЗДТГ, Биндэр сумын сум дундын ойн анги, Мөрөн, Цэнхэрмандал сумын Байгаль хамгаалах сан 3.9 хувиас 88.4 хувиар тасалсан байна. Орлогын биелэлтэд 9 байгууллагын 35.3 сая төгрөгийн төлөвлөгдөөгүй орлого орсон нь нөлөөлсөн байна.

ГУРАВ. ТӨСВИЙН НИЙТ ЗАРЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ 86.7 ХУВЬ БАЙНА.

3.1 Хувийн хэвшлийн байгууллагад 324.4 сая төгрөгийн татаас олгосон нь хууль тогтоомжид нийцэхгүй байна.

Хэнтий аймгийн 2023 оны төсвийн нийт зарлага тодотгосон төсвөөр 81,754.6 сая төгрөгөөр батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 70,976.8 сая төгрөгийг зарцуулж, 10,777.8 сая төгрөг хэмнэгдсэн байна.

Төсвийн хэмнэлт 10,777.8 сая төгрөгийг хөтөлбөрөөр авч үзвэл 67 хувь буюу 7,207.2 сая төгрөг нь орон нутгийн гүйцэтгэх засаглалын удирдлага, 19 хувь буюу 2,010.6 сая төгрөг нь орон нутгийн төсөвт олгох орлогын шилжүүлэг, 14 хувь буюу 1,560.0 сая төгрөг нь бусад хөтөлбөр, арга хэмжээ байна.

Төсвийн гүйцэтгэлийг арга хэмжээний ангиллаар авч үзвэл нийт гүйцэтгэлийн 67 хувийг Орон нутгийн гүйцэтгэх засаглалын удирдлага, 19 хувийг орон нутгийн төсөвт олгох орлогын шилжүүлэг, 4 хувийг Ерөнхий боловсрол, 3 хувийг Орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын үйл ажиллагааны арга хэмжээ эзэлж байгаа бол бусад 16 арга хэмжээнд 7 хувь зарцуулагдсан байна.

Хэнтий аймгийн ИТХ-ын хорьдугаар хуралдааны 7 дугаар “Хэнтий аймгийн 2023 оны төсвийн тодотгол батлах тухай” тогтоолоор аймгийн төсвийн захирагч нарийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүнгийн талаарх чанарын болон тоо хэмжээний үзүүлэлтийг дараах байдлаар баталсан байна. Үүнд:

1. Аймгийн ИТХ-ын дарга, 3 бүлэг, 14 арга хэмжээ, 114.8 сая төгрөг
2. Аймгийн Засаг дарга, 1 бүлэг, 2 арга хэмжээ

3. Санхүү хяналт аудитын алба, 1 бүлэг, 2 арга хэмжээ
4. Орон нутгийн өмчийн газар, 1 бүлэг, 2 арга хэмжээ
5. Нийгмийн халамж, 1 бүлэг, 1 арга хэмжээ, 152.7 сая төгрөг

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2023 оны хэрэгжүүлсэн хөтөлбөр, хөтөлбөрийн хүрэх үр дүнгийн талаах, чанарын болон тоо хэмжээний үзүүлэлтийг тайлагнахдаа 28 арга хэмжээгээр биелэлтийг 100 хувь, батлагдсан төсвийг 81,754.6 сая төгрөг, 70,851.4 сая төгрөг гэж тайлагнасан байна.

Төлөвлөгөө, тайлан зөрүүтэй байгаа нь Төсвийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.6.5-д заасны дагуу төсвийг батлаагүйтэй холбоотой байна. Иймд хэрэгжүүлсэн хөтөлбөр, хүрэх үр дүнг үнэлж дүгнэх боломжгүй байна.

Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгосон татаасны талаар:

Тайлант онд хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас 668.8 сая төгрөг батлагдаж, 324.4 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй байна. Энэ нь Засаг дарга дансанд 344.4 сая төгрөг батлагдсан боловч гүйцэтгэл гаргаагүйтэй холбоотой байна.

Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаасны төлөвлөгөө, гүйцэтгэл:

Хүснэгт №16	/сая төгрөгөөр/		
Байгууллагын нэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү
Аймгийн Засаг дарга	344.4	-	344.4
Бэрх ЗАА	324.4	324.4	-
ДҮН	668.8	324.4	344.4

Бэрх тосгоны ЗАА-нд 324.4 сая төгрөг батлагдсаныг тосгоны захирагчтай байгуулсан гэрээний үндсэн дээр Бэрх хөгжил ААТҮГ-д олгосон байна. Энэ нь:

1. Өөрийгөө санхүүжүүлэх зарчмаар ажиллах “Бэрх хөгжил” ААТҮГ-т төсвөөс татаас олгосон нь Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйл “Төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын ангилал” 15.2 заалттай нийцэхгүй байна.
2. Сангийн сайдын 2021 оны 190 дүгээр тушаалаар баталсан “Зардлын эдийн засгийн ангилал ашиглах заавар”-т тодорхойлсноор Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас гэж заасан боловч тухайн байгууллагын тухайн жилийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ, үнэ, алдагдлыг тодорхойлсон тооцоо судалгаагүйгээр олгосон байна.

Иймд дараагийн төсвийн жилд хувийн хэвшлийн байгууллагуудад татаас олгоход анхаарч ажиллах шаардлагатай байна.

3.2 Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 899.4 сая төгрөгийн 37 төсөл арга хэмжээ хэрэгжээгүй байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн зарлагын төлөвлөгөөг 15,771.5 сая төгрөгөөр төлөвлөснөөс гүйцэтгэлээр 13,759.3 сая төгрөгийг зарцуулж, биелэлт 87.2 хувь байна. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 49.0 хувь аймагт, 51.0 хувь сумдад зарцуулагдсан байна.

Тайлант онд аймгийн ОНХС-д 37 төсөл арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр 7,256.3 сая төгрөгийн төсөв баталж 6,738.4 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй байна.

Аймгийн ОНХС-ын 2023 онд хэрэгжүүлсэн 34 арга хэмжээний 54.2 хувь нь иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, боловсрол, соёлын үйл ажиллагаанд, 27.8 хувь нь дэд бүтцийг сайжруулах,

зам гүүр, цахилгаан, дулааны шугам сүлжээний ажилд, 16.7 хувь нь орчны тохижилт, ногоон байгууламж, байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагаанд, 1.4 хувь нь дулааны станцын ТЭЗҮ, шугам сүлжээний зураг төслийн ажилд тус тус зарцуулагдсан байна.

Тайлант онд 22 сум, тосгодын ОНХС-д 240 төсөл арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр 8,515.2 сая төгрөгийн төсөв баталж 7,020.9 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй тайлагнасан байна. Сум, тосгодын ОНХС-д хөрөнгө оруулалтын 137 төсөл арга хэмжээнд 5,588.5 сая төгрөг, малын тоо толгойн албан татварын орлогын хөрөнгөөр 103 төсөл арга хэмжээнд 1,432.4 сая төгрөг зарцуулсан байна.

Хоршоо хөгжүүлэх сангийн талаар:

Хоршоо хөгжүүлэх сангаас 3,689.8 сая төгрөгийн зээл олгохоор төлөвлөж, гүйцэтгэлээр 40.8 хувь буюу 1,507.0 сая төгрөгийн зээл олгосон байна. Үүнд: Галшар, Баянхутаг, Баянмөнх, Дархан, Дэлгэрхаан, Батширээт, Баян-Овоо сумд болон Хэрлэнбаян-Улаан, Бэрх тосгод зээл олгоогүй нь нөлөөлсөн байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2021 оны А/361 тушаал “Хоршоо хөгжүүлэх сангаас хөнгөлөлттэй зээл олгох, сонгон шалгаруулах, эргэн төлүүлэх, хяналт тавих журам”-ын 7.1-д заасан нийт хөрөнгийн 30-аас доошгүй хувийг бүрдүүлсэн байх шалгуур үзүүлэлтээс шалтгаалж зээл олголт буурсан байна.

Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлын талаар:

Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас 337.0 сая төгрөгийг зориулалт бусаар буюу хог хаягдлын асуудал шийдвэрлэсэн, хөрөнгө бэлтгэсэн, журамд заагдаагүй зориулалтаар зарцуулсан байна.

Иймд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн хангах, МУ-ын ЗГ-ын 2022 оны 2 дугаар тогтоол "Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам"-д заагдсан арга хэмжээнд төсвийг зарцуулах талаар аймгийн хэмжээнд удирдлага зохион байгуулалтаар хангаж ажиллах шаардлагатай байна.

3.3 Нэмэлт санхүүжилтийн дансны эцсийн үлдэгдэл 211.4 сая төгрөг нь аймгийн захиалагчийн хяналт дансны үлдэгдэл байна.

Орон нутгийн байгууллагуудын нэмэлт санхүүжилтийн харилцах дансны эхний үлдэгдэл 222.5 сая төгрөг байсан бол тайлант онд 4,193.3 сая төгрөгийн орлого төвлөрч, 4,204.5 сая төгрөгийг зарцуулан жилийн эцэст 211.4 сая төгрөгийн харилцахын үлдэгдэлтэй байна.

Тайлант онд нэмэлт төсвөөс 3,932.3 сая төгрөгийг зарцуулж, орон нутгийн төсөвт 272.2 сая төгрөг төвлөрүүлснээс 237.3 сая төгрөгийг буцааж олгохоор санхүүгийн тайланд авлагаар тусгаж, 34.9 сая төгрөгийг орон нутгийн орлого болгосон байна. Нэмэлт санхүүжилтийн дансны үлдэгдэл 211.4 сая төгрөг нь захиалагчийн хяналт дансны үлдэгдэл байна.

3.4 Аймгийн нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан хуульд заагдсан бүрэлдэхүүн хэсгийг бүрэн хангасан байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч Төсвийн тухай хуулийн 54.4, 54.5-д заасны дагуу төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсгийг бүрэн хангасан тайланг Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлэх үүрэгтэй. Үүний дагуу Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2023 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг 2024 оны 04 сарын 03-ны өдрийн

9/667 тоот албан бичгээр ирүүлсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 8.9.4 хуулийн хугацаатай нийцэхгүй байна.

БҮЛЭГ 4. ТӨРИЙН ХЭМНЭЛТИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

ТЕЗ-ийн харьяа байгууллагуудад хамааралтай шалгуур үзүүлэлтийн дагуу горим сорил гүйцэтгэхэд 131.8 сая төгрөгийн 5 зөрчил илэрснээс 3.1 сая төгрөгийн зөрчилд 3 төлбөрийн акт тогтоож, 108.7 сая төгрөгийн зөрчлийг таслан зогсоох албан шаардлага, 20.0 сая төгрөгийн зөрчлийг давтан гаргахгүй байх 1 зөвлөмж хүргүүлсэн байна. Үүнд:

1. Норовлин сумын Засаг даргын тамгын газар төсвийн 1.0 сая төгрөгийн хөрөнгөөр бэлэг дурсгалын зүйл бэлтгэсэн.
2. Хэрлэн сумын ИТХ хууль тогтоомжид заагдаагүй 1.1 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн.
3. Аймгийн ИТХ төсвийн 1.0 сая төгрөгийн хөрөнгөөр бэлэг дурсгалын зүйл бэлтгэсэн.
4. Хэнтий Ус ХХК-д 108.7 сая төгрөгийн тендер шалгаруулалт зохион байгуулаагүй.
5. Аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрөөр 20.0 сая төгрөгийн буцалтгүй тусламж дэмжлэг олгосон.

Дээрх зөрчлүүд нь Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 14.5, 15.1.3, 15.1.5 заалтыг зөрчсөн байна.

Авто машины хэрэглээг хуулиар хязгаарласантай холбогдуулан гарсан МУ-ын Засгийн газрын 2023 оны 204 дүгээр тогтоолын хэрэгжилт 23.7 хувь байна. Энэ нь төрийн байгууллагуудын авч хэрэгжүүлэх шат шатны арга хэмжээ хийгдээгүйтэй холбоотой байна.

Мөн орон нутгийн өмчийн бүртгэл, авто тээврийн газрын бүртгэлийн системийн мэдээлэл 224 тээврийн хэрэгслээр зөрүүтэй байгаа нь Орон нутгийн өмчийн газрын бүртгэлд шилжилт хөдөлгөөн, хасалт хийгдээгүй зэргээс шалтгаалсан байна.

Иймд Орон нутгийн өмчийн газар өөрийн чиг үүргийг бүрэн хэрэгжүүлж тээврийн хэрэгслийг акталж данснаас хасах, байгууллага хооронд шилжүүлэх шийдвэрийн хэрэгжилтийг бүрэн хангуулах, хянах арга хэмжээ авч ажиллах нь зүйтэй байна.

БҮЛЭГ 5. ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТААР ХИЙГДСЭН ТӨСӨЛ АРГА ХЭМЖЭЭГ ҮР ДҮНТЭЙ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙНА.

5.1 Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт нь аймгийн дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг түүний зорилтыг хангахад чиглэсэн байна.

Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд хэрэгжүүлэн 50 төсөл, арга хэмжээг Хэнтий аймгийн 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөтэй нийцүүлэн, зорилтыг хангахад чиглүүлэн төлөвлөсөн байна.

5.2 Дийлэнх хөрөнгө оруулалтын төсөл арга хэмжээг хуульд заасан шалгуурыг ханган төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтыг эдийн засгийн ангиллын дагуу төлөвлөж аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн 06 дугаар тогтоолоор орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, их засварын төсөл арга хэмжээг баталжээ. Үүнээс хөрөнгө оруулалтад 7,595.0 төгрөг, их засварт 3,085.8 төгрөгийг, орон нутгийн замын сангийн хөрөнгөөр хийгдэх ажилд 1,860.0 төгрөгийг баталсан байна.

Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг Төсвийн тухай хууль, Засгийн газрын 2021 оны 160 дугаар тогтоолоор баталсан “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”-ын дагуу 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд шинээр хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан барилга, байгууламж, их засварын 15 төсөл, арга хэмжээний зураг төсөл, хяналтын төсөв нь магадлалаар баталгаажсан бол бага үнийн дүн бүхий 2 ажлын зураг төсвийг магадлалд оруулаагүй байна. Үүнд:

1. Багийн төвийн барилга /Биндэр сумын Баян-Өндөр баг, Галшар сумын Оч баг/ 90.0 сая төгрөг
2. Нэгдсэн эмнэлгийн яаралтай хүлээн авах хэсгийн засвар 16.0 сая төгрөг

Байгууламж барих болон засварлах, гадна тохижилт дарааллаар эрэмбэлж төсвийн хөрөнгө оруулалтад тусгасан бол 2023 онд эхлүүлсэн төсөл, арга хэмжээний дийлэнх нь урсгал зардал, ажлын байр шаардагдахгүй төсвийн байгууллагуудын засвар үйлчилгээ, автозамын ажлууд, стадионы бүтээн байгуулалт зэрэг эдийн засгийн үр ашиг тооцохгүй боловч нийгмийн ач холбогдол ихтэй ажлууд тусгагдсан байна.

5.3 Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд хэрэгжүүлсэн ажлууд бүрэн хэрэгжиж дууссан байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн байдлаар хөрөнгө оруулалтад 7,350.2 сая төгрөгийг, их засварт 2,844.1 сая төгрөгийг, орон нутгийн замын сангийн хөрөнгөөр хийгдсэн ажилд 1,760.6 сая төгрөгийг тус тус зарцуулсан байна.

Нийт хөрөнгө оруулалтыг санхүүгийн тайланд тусгахдаа хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн 54.0 сая төгрөгийг их засварын зардалд тусган бүртгэсэн алдааг аудитын явцад залруулав.

БҮЛЭГ 6. ӨМНӨХ АУДИТААР ӨГӨГДСӨН ЗӨВЛӨМЖИЙН БИЕЛЭЛТ

6.1 Өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт 98.9% байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар 7,882.3 сая төгрөгийн 8 зөрчил илэрснээс 1,929.6 сая төгрөгийн 3 зөрчилд 3 албан шаардлага, 5,952.7 сая төгрөгийн 5 зөрчилд 5 зөвлөмж хүргүүлсэн байна. Аудитаар өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн биелэлт 98.9 хувь байна.

Аудитын илрүүлэлт:

Нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн аудитаар 65.5 сая төгрөгийн 2 алдаа илэрснийг аудитын явцад залруулав. Үүнд:

1. Хөрөнгө оруулалтын 1 төсөл, арга хэмжээний 54.0 сая төгрөгийн гүйцэтгэлийг их засварын зардалд бүртгэсэн
2. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн батлагдсан төлөвлөгөөг 11.5 сая төгрөгөөр илүү илэрхийлсэн

Нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн аудитаар нийт 7,810.9 сая төгрөгийн 9 зөрчил илэрснээс 693.3 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах 4 албан шаардлага, 7,052.1 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах давтан гаргахгүй байх 5 зөвлөмжийг хүргүүллээ.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Аймгийн 2023 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлээр **70,155.1** сая төгрөгийн нийт орлого ба тусламж, **70,976.8** сая төгрөгийн нийт зарлага ба зээлийн дүнг аудитаар баталгаажуулав.

1. Аймгийн төсвийн нийт орлого **30,778.6** сая төгрөгөөр буюу **107.8** хувиар давж биелсэн байна.
2. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварыг үндэслэлгүй төлөвлөж нэмэгдүүлснээс аймгийн татварын орлого тасарсан байна.
3. Төсвийн тухай хуулиар сумын төсөвт төвлөрүүлэх **291.9** сая төгрөгийн орлогыг аймгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байна.
4. Төсвийн төлөвлөлтийг холбогдох тооцоо судалгаанд үндэслээгүй, төсвийн удирдамжийг бүрэн баримтлаагүй боловсруулсан байна.
5. Сумаас аймагт төвлөрүүлэх орлогыг бодит судалгаанд үндэслэн тооцож төлөвлөөгүй байна.
6. Орон нутгийн төсөвт тодотгол хийх үндэслэл бүрдээгүй байхад 3,052.1 сая төгрөгийн төсвийн тодотгол хийсэн байна
7. Байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлыг зориулалт бусаар зарцуулсан байна.
8. Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын гүйцэтгэл **86.7** хувьтай байна.
9. Аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газарт 324.4 сая төгрөгийн татаас олгосон нь хууль тогтоомжид нийцэхгүй байна.
10. Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн төсөл арга хэмжээ үр дүнтэй байна.
11. Өмнөх зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлж ажилласан байна.
12. Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай ЗГ-ын 2022 оны 204 дүгээр тогтоолын хэрэгжилт хангалтгүй байна.
13. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нь төсөв батлахдаа Төсвийн тухай хуулийн 22.6.5-д заалтыг бүрэн мөрдөөгүй байна.

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

1. Сангийн яамнаас ирүүлсэн төсвийн удирдамж чиглэлийг бүрэн баримталж төсвийн төслийг тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж байх
2. Аймаг, сумын татварын орлогын төсвийн төслийг боловсруулахдаа өмнөх онуудын гүйцэтгэл болон татварын нөөц боломжийг бүрэн дайчлан төлөвлөж биелэлтийг хангах, сумын төсөвт орох татварын орлогыг аймагт төвлөрүүлэхгүй байх
3. Аймгаас сумын төсөвт хуваарилах орлого, сумдаас аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг тухайн сумын татварын орлогын нөөц боломжид үндэслэн төлөвлөж, хуваарилах
4. Төсвийн тодотголыг Төсвийн тухай хуульд заасан шаардлага, үндэслэлийн дагуу хийж байх
5. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нь өөрийн батлагдсан төсвийг төсвийн төвлөрүүлэн захирагч бүрээр, төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид харьяалагдахгүй төсвийг төсвийн шууд захирагч бүрээр, эдийн засаг, хөтөлбөр, арга хэмжээ, санхүүжүүлэх эх үүсвэр, хүрэх үр дүнгийн хамт баталж байх

Хавсралт №1

АУДИТ ХИЙГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН

/сая төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	81,754.6	70,976.8	-10,777.8	86.8%
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	48,225.0	44,094.7	-4,130.3	91.4%
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	46,657.4	43,033.0	-3,624.4	92.2%
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	14,293.2	12,985.4	-1,307.8	90.8%
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	1,803.2	1,605.9	-197.2	89.1%

2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	12,663.5	11,723.3	-940.2	92.6%
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	1,127.6	1,099.1	-28.5	97.5%
2105	Нормативт зардал	636.3	628.5	-7.8	98.8%
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	1,748.7	1,711.8	-36.9	97.9%
2107	Томилолт, зочны зардал	515.4	496.3	-19.0	96.3%
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	8,456.8	7,699.0	-757.8	91.0%
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	5,412.8	5,083.7	-329.1	93.9%
211	ХҮҮ	0.0	0.0	0.0	
2111	Гадаад зээлийн үйлчилгээний төлбөр	0.0	0.0	0.0	
2112	Дотоод зээлийн үйлчилгээний төлбөр	0.0	0.0	0.0	
212	ТАТААС	700.3	352.8	-347.4	50.4%
2121	Төрийн өмчит байгууллагад олгох татаас	31.5	28.4	-3.1	90.3%
2122	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	668.8	324.4	-344.4	48.5%
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	867.4	708.8	-158.5	81.7%
2131	Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг	161.1	154.4	-6.8	95.8%
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	706.2	554.4	-151.8	78.5%
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	27,217.4	24,649.4	-2,568.0	90.6%
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	6,312.1	2,232.7	-4,079.4	35.4%
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	81,754.6	70,155.1	-11,599.4	85.8%
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	0.0	0.0	0.0	
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	75,419.5	68,579.0	-6,840.5	90.9%
33	НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	0.0	0.0	0.0	
34	ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	0.0	0.0	0.0	
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	6,335.1	1,576.1	-4,759.0	24.9%
36	ТУСЛАМЖИЙН ЭХ ҮҮСВЭРЭЭС САНХҮҮЖИХ	0.0	0.0	0.0	
37	БУСАД ЭХ ҮҮСВЭР	0.0	0.0	0.0	
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.0	5,449.6	5,449.6	
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.0	4,627.9	4,627.9	

Хавсралт №2

АУДИТ ХИЙГДСЭН НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ТАЙЛАН

/сая төгрөгөөр/

Код	Үзүүлэлт	Дүн
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	4,204.5
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	3,817.7
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,524.1
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	35.4
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	3.7
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	14.3
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	75.9
2105	Нормативт зардал	12.4
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	274.4
2107	Томилолт, зочны зардал	28.4
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	496.9
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,582.7
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	293.6
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	21.4
2133	Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	272.2
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	386.8
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	386.8
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	4,193.3
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	4,193.3
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	28.5
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	167.4
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	1,726.3
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	2,271.1
III	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(II)-(I)	11.1
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	222.5
10	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	211.4